

Postmarke arstiteadlaste näopiltidega ja arstindusalaliste kujutistega.

Arstiteadust postmarkidel.

(Postmargi 100-aastase juubeli puhul.)

Herbert Normann.

(Ühe joonisega erilehel.)

Tavalised post- ehk kirjamargid, postimaksu õiendamise otstarbel postisaadetisile pealekleebitavad väikesed paberile trükitud märgid, kui mitte arvestada 1653. a. Pariisi linna- posti jaoks tarvitusele võetud, kirjadele lisandatud ja vastava trükiga varustatud paberiribasid (*billets de port payé*), lasti esmakordselt käibele Inglismaal suure postireformiga 1840. a., kusjuures seati sisse nn. *Penny-Porto-System*, mille järgi lihtkirja saatmine riigipiirides kaugusele vaatamata maksis vaid üks penny, mis tasuti ette, saades kirjale kleebitava märgi — postmargi.

Joonistused postmarkidel, mis nüüd võivad tagasi vaadata vähe enam kui 100-aastasele minevikule, kujutavad tavaliselt kas mõnda ornamentjoonist, maa- või riigivappi või aga riigivalitsejate või rahvuslike tegelaste näopilte, maastikke ja muid kujutisi ning pilte.

Viimaseil aastakümneil, mõnedes riikides aga isegi juba varem, on postmarkidel hakatud jäädvustama ka silmapaistvaid arste ja mitmesuguseid meditsiinilisi tuummõtteid. Need meditsiinilised postmargid pakuvad arstile tõsist huvi ja neist on hakatud koostama erikogusid.

Sisult võib meditsiinilisi postmarke jaotada 9 rühma. Need oleksid:

- I. Arstide ja arstiteaduse arenguga kaudselt seotud isikute-mittearstide näopildid.
- II. Arstilised asutised.
- III. Arstiline tegelus.
- IV. Arstiteaduslike kongresside tähistusmargid.

- V. Tuberkuloosimargid.
- VI. Vähimargid.
- VII. Punase Risti margid.
- VIII. Lastekaitse-margid.
- IX. Mitmesugused muud margid.

Kõik need rühmad pakuvad rohkesti huvitavaid üksikasju.

I. Arstide ja arstiteaduse arenguga kaudselt seotud isikute-mittearstide näopiltidega margid.

Arstide ja arstiteadusega kaudselt seotud isikute-mittearstide markide rühma avas Prantsusmaa 1923/24. a., lastes käibele C. Prud'homme'i uurendi järgi seeria Louis Pasteur'i (1822—1895) büstiga postmarke. Seda seeriat täiendati hiljem 1925/26. ja 1936. aastail. Peale Pasteur'i markide ilmusid Prantsusmaal müügile 1927 mark Marcelin Berthelot (1827—1907) näopildiga Abel Mignon'i uurendi järgi, tuntud keemiku 20-a. surmapäeva puhuks ja 1936 mark André Marie Ampère'i (1775—1836) näopildiga A. Delzers'i kavandi järgi, füüsiku 100. surmapäeva puhuks. 1937 lasti müügile Cheffer'i uurendi järgi valmistatud mark René Descartes'i (1596—1650) näopildiga, tema teose *Discours de la méthode* (1637) 300. ilmumispäeva tähistuseks. Descartes'i¹⁾ õpetus oli teatavasti lähteks iatrofüüsikale ja iatrokeemiale, mis viljakalt on mõjustanud arstiteaduse arengut. Tema teeneks on ka refleksiigutuste kirjeldamine ning selgitamine ja hinge tegevuse sidumine peajuga. 1939. a. jäädvustas Prantsusmaa postmargil G. Barlangue uurendi järgi ka oma suure füsioloogi Claude Bernard'i (1813—1878), kes muuseas selgitas kõhunäärme tähtsust seedimisele, sümpaatikuse vasomotoorset funktsiooni ja maksa kui suhkrut moodustava elundi talitlust.

Prantsusmaale järgnes Hollandi, lastes käibele

¹⁾ H. Normann: Eesti Arst 15, 939, (1936).

1928. a. margi Hermann Boerhaave'i (1668—1738)²⁾ näopildiga, kasutades selleks Jan Sluyters'i kavandit. 1935 jäädvustas Hollandi markidel veel oma füsioloogi ja silmaarsti prof. Franz C. Donders'i (1818—1889) ja H. D. Guyot'i (1753—1828), kes 1790. a. asutas Groningenis esimese hollandi kurttummade asutise. Kavandid valmistas W. A. van Konijnenburg. 1936 jäädvustati veel humanist Erasmus Rotterdami (1466—1536) S. H. Hartz'i uurendi järgi ja 1937 François de le Boë (*Franciscus Sylvius*) (1614—1672) E. Reitsma-Valença kavandi ja uurendi põhjal. F. de le Boë (*Sylvius*) oli teatavasti Leideni ülikooli praktilise meditsiini professor ja iatrokeemilise kooli looja. Anatoomias kannavad tema nime *fossa* ja *aquaeductus Sylvi*. Samal aastal ilmus ka postmark Antonie van Leeuwenhoek'i (1632—1723) näopildiga. Uurendi loojaks oli S. H. Hartz. 1938. a. tulid Hollandis veel müügile margid Hermann Boerhaave'i ja tema õpilase Gerhard van Swieten'i (1700—1772) näopiltidega E. Reitsma-Valença kavandi järgi ja mark O. G. Heldring'i (1804—1876) pildiga, kes Zettenis asutas esimese emade ja hooldumata tütarlaste varjupaiga. Kavandi valmistas S. H. Hartz.

Itaalias ilmusid 1927. a. käibele margid Alessandro Volta (1745—1827) peakujutise, vapi ja liktorite embleemiga, füüsiku 100. surmapäeva puhul. Kavandi tegi prof. G. Cisanì. Samad margid lasti käibele ka Tripolitaanias pealetrükiga „Tripolitania“. Volta-markidele järgnesid 1934 margid Luigi Galvani (1737—1798) (heliogravüür) ja 1935 Leonardo da Vinci (1452—1519) näopildiga (samuti heliogravüür). Leonardo da Vinci margid ilmusid Itaalias ka 1938. a. C. Mezzana kavandi järgi.

Leonardo da Vinci kujutisega margi laskis müügile samuti Läti 1935. a., rakendades selleks prof. B. Denis'e kavandi.

Heliogravüürtehnikas jäädvustas postmargil 1932. a.

2) H. Normann: Eesti Arst 19, 263, (1940).

Ungari Ignaz Semmelweisi (1818—1865), „emade päästja“. 1934. a. tulid Helveetsias müügile moodsa füsioloogia põhjendaja Albrecht v. Halleri (1708—1777) ja 1935. a. Punase Risti looja Henri Dunanti (1828—1910) pildid, millede kavandid valmistas Karl Bickel.

1934. a. ilmus Hispaanias käibeleva Madridi patoloog-histoloogi, prof. Santiago Ramón y Cajali (1852—1934) näopildiga tema surma puhul 17. okt. 1934. Cajal selgitas oluliselt oma töödega aju koeõpetust, de- ja regeneratsiooni erkkonnas ja neuroglia ülesehitust.

1935. a. lasti müügile Türgis mark Marie Curie-Sklodowska (1867—1934) näopildiga, kes sai 1903 Nobeli auhinna füüsika alal elementide raadiumi ja polooniumi avastamise eest. Kavandi valmistas Jules Courvoisier. Marie Curie'd koos tema abikaasa Pierre'iga (1859—1906) jäädvustas markidel 1938. a. Monako, kasutades selleks Degorce'i kavandit. Margid olid mõeldud raadiumi avastamise 40-a. juubeli tähistuseks.

Curie'de näopildiga margi andis samal otstarbel 1938. a. välja veel Prantsusmaa, tähistades seega ka rahvusvahelist vähi vastu võitlemise nädalat 23.—30. XI 1938. Kavandi valmistas J. de la Nézière.

Prantsuse mark Curie'de näopildiga võeti tarvitusele vastavate maade nimetuse pealetrükiga ka Prantsuse võimupiirkonda kuuluvais Niigeri asumaas, Mauretaanias, Madagaskaril, Kamerunis, Prantsuse Guianas ja Sudaanis, Dahomey's, Elevandiluu-rannikul ja Saint-Pierre'i, Miquelon'i ja Guadeloupe'i saartel.

Väga meeldiva ja tehniliselt hästi õnnestunud postmarkide seeria laskis 1937. a. müügile Austria. Neil markidel olid jäädvustatud Wilhelm Dachaueri järgi Gerhard van Swieten (1700—1772), Maria Theresia ihuarst, Viini meditsinaalasjanduse reformaator ja vanema Viini meditsiinilise kooli looja, Leopold v. Auenbrugger (1722—1809), perkussiooni põhjendaja, Karl v. Roki-

t a n s k y (1804—1878), saksa patoloogilis-anatoomilise kooli pealooja, Joseph S k o d a (1805—1881), füüsikalise diagnostika peapõhjendaja, Ferdinand v. H e b r a (1816—1880), dermatoloogia reformator (Hebra salv!), Ferdinand v. A r l t (1812—1887), tuntud oftalmoloog, kes muuseas ka tõestas, et lühinägevus põhjeneb silmamuna pikenemisel, Josef H y r t l (1810—1894), topograafilise anatoomia suuna põhjendaja Saksamaal, kuulus oma tuntud, paljudesse keeltesse tõlgitud anatoomia õpperaamatu tõttu, Theodor B i l l r o t h (1829—1894), mao-soole kirurgia looja ja sõjakirurgia arendaja, meditsiinilise õppetöö ajaloo kirjutaja ja Theodor M e y n e r t (1833—1892), tuntud psühhiaater ja ajuanatom.

Samal 1937. a. jäädvustas markidel endine Tšehhoslovakkia Jan Evangelista Purkinje (Purkyně) (1787—1869), kes 1825 avastas idupõiekesse linnununas, 1834 koos Berni prof. Gabriel V a l e n t i n 'iga virveliigutuse ja tema järgi nimetatud Purkinje rakud ajukese kooses ning Purkinje kiud südames. Markide joonise ja uurendi teostas Bohumil H e i n z prof. Ottokar Š p a n i e l 'i maali järgi.

Eesti postmarkidel, mis 1938. a. Õpetatud Eesti Seltsi 100-a. juubeli puhul käibele lasti, jäädvustati Friedrich Robert F a e h l m a n n (1798—1850) ja Friedrich Reinhold K r e u t z w a l d (1803—1882).

Danzigi postmargid aastast 1939 kujutasid Johann Gregor M e n d e l 'it (1822—1884), Robert K o c h 'i (1843—1910) ja Konrad Wilhelm R ö n t g e n 'it (1845—1923). Samal 1939. a. laskis R o o t s i müügile margid rootsi võimlemise isa, prof. Per Henrik L i n g 'i (1776—1839) 100. surmapäeva puhul tema näopildiga, mille joonise valmistas Torsten S c h o n b e r g Johan Gustav S a n d b e r g 'i (1782—1854) õlimaali järgi. L i n g 'i süsteemi kohaselt on teatavasti sisustatud rohkearvulisi tervistusvõimlemisasutisi. Samal aastal jäädvustas Rootsi markidel oma teaduste akadeemia 200-a. juubeli puhul botaanika süstemaatika looja Carl v. L i n n é (1707—1778), kelle taimede klassifikatsiooni järgi mitmed arstid püüdsid klassifitseerida ka haigusi, mis aitas kaasa

„loodusajaloolise kooli“ loomisel, ja Stokholmi ülikooli arsti- ja rohuteaduse professori ning tuntud keemiku Johan Jakob Berzelius'e (1779—1843), kes kujundas välja õpetuse keemilisest proportsioonest, määras elementide aatomikaalu ja avastas rea uusi elemente, nagu kaltsium, baarium, strontsium, siliitsium jt.

Euroopaväliseist riikidest töid postmarkidel 1934 K u u - b a Carlos J. Finlay, kollase palaviku tekitaja avastaja ning tulemusrikka kollase palaviku vastu võitleja Kuubal, tema 100. sünnipäeva puhul. E c u a d o r 1936 Charles Darwin'i (1809—1882) rinnapildi tema külastuse 100-a. tähistuspäeva puhul Galapagose saartele sealse loomariigi uurimiseks, ja Filipiinid 1935 ja 1936 oma rahvuskangelase dr. med. José Rizal'i, kes 30. dets. 1896 Bagumbayanis kaotas oma elu. Selle margi kavandi valmistas Fabian de la Rosa Juan Luna y Novicio maali järgi.

Marie ja Pierre Curie jäädvustas euroopavälistest riikidest 1938 ka A f g a n i s t a n .

II. Arstiliste asutiste kujutistega margid.

Arstilisi asutisi: haiglaid, sanatooriume, puhkekodusid, õppeasutisi ja teisi meditsiinilise tähtsusega institutsioone kujutavate markide arv pole suur.

Euroopa riikidest laskis vanimad sellised margid käibele 1929. a. Itaalia, jäädvustades neil Monte Cassino kloostri, mis on seoses Constantinus Africanus'e nimega, esimese arstiteaduse tõlkijaga araabia keelest ladina keelde, kes 1087. a. suri mungana Monte Cassinos.

Sama margiseeria võtsid kasutamisele 1929 ka Itaalia asumaad Kürenaika, Tripolitaania, Erütrea ja Somaalimaa vastava maa pealetükiga. Meditsiiniliselt pakuvad huvi Monte Cassino markidest vaid need, mis kujutavad kloostri üldvaadet ja kloostri õue. Margid on valmistatud heliogravüürtehnikas.

Teistest Euroopa riikidest jäädvustasid markidel Läti 1930 tuberkuloosihagete sanatooriumi Bickernis, Norra

1931 oma raadiumihospidali, Belgia 1932 sanatooriumi *Hulpe Waterlow* juures naistuberkuloosihaigete tarvis, Rumeenia samal aastal ühe oma sanatooriumi kopsuhaigetele postiametnikele ja puhkekodu *Mustal merel Efooria* piirkonnas *Constanza* lähedal. Mõlemad viimased margid ilmusid heliogravüürtehnikas *Bassara*b'i kavandi järgi.

Eestis leidis jäädvustamist 1933 *Taagepera* kopsuhaigete sanatoorium *J. Breiber*g'i kavandi kohaselt.

Arstiliste asutistega markide rühma kuuluvad ka *Türgi* mark aastast 1918 *laatsaretlaeva* kujutisega ja *Hollandi* mark aastast 1933, mis näitab hospidallaeva *De Hoop* (lootus).

1938. a. ilmus *Jugoslaavias* käibele mark haigete raudteelastele ehitatud haigla kujutisega *Demir Kapijas* maalija *Cucaković*'i kavandi järgi.

Euroopaväliseist riikidest kujutas markidel *Peruu* 1905 linna hügieeni-instituudi *Limas* ja 1907/8 *Lima* meditsiinilise kooli. *Peruule* järgnes 1911 *San Salvador*, lastes käibele margi *Rosales-hospidali* kujutisega.

Teistest riikidest tõid markidel *Guatemala* 1918 *Joaquina* sünnitajatekodu, *Kesk-kongo* 1933 *Pasteuri*-instituudi *Brazzaville*'is, *Iraan* 1935 sanatooriumi *Sakhtesaris* (*Mazanderan*), *Haidarabad* 1937 *Unani*- ja *Osmania-hospidali*d ja *Afganistan* 1938 haigla *Kabulis*.

III. Arstiline tegelus.

Vanimad arstilist tegelust käsitlevad margid lasti käibele *Türgis* 1910/11 *Balkani-Tripoli* sõja puhul. Need margid kujutavad teiste motiivide hulgas halastajaõde haavatut abistamas, haavatud sõdurit, haavatu kandmist seljas, haavatud sõdurit hobusel ja kandraamil. 1915 ilmus *Türgis* uus seeria arstilist tegelust käsitlevaid marke maailmasõja ohvrite heaks. Neil on toodud sanitarid, sanitaarvanker, halastajaõde ja sanitar kaameliga. 1916 täiendati neid marke uue seeriaga, kasutades 1910/11. a. motiive. 1918 ja hiljem 1926 ja 1927 lasti käibele veel uued margid halastajaõe motiiviga.

Haavatud sõduriga mark tuli müügile ka Jugoslaavia-s 1921. a.

Saariemaal ilmus 1926 heliogravüürtehnikas haigepõetust käsitlev mark ja 1930 mark halastaja samaarlase kujutisega.

Itaalias tuli 1934 müügile prof. H. Rondini kavandi järgi trükitud mark, mis kujutab arsti ja haavatut ning sanitarid kandraamiga.

1936. a. ilmus Lätis kivitrukis alkoholismi vastu võitlemise mark, näidates haiget arsti juures.

Austrias lasti 1936 käibelega haigepõetust käsitlev mark prof. Rudolf Jettmar'i kavandi järgi ja 1937 seeria marke, millede sisuks oli laste- ja haigepõetus, laste toitmine ja raukushooldus. Kavandid valmistas prof. Ferdinand Kitt.

Euroopaväliseist riikidest ilmusid müügile Hollandi asumaal Surinamis 1928 kuberner van Heemstra sihtasutise kasuks margid esmasabi motiivil ja 1929 halastaja samaarlase kujutisega Groene Kruis — Rohelise Risti heaks André van der Vossen'i kavandi kohaselt.

Huvitav seeria marke arstilise tegeluse alalt ilmus ka Belgia Kongs 1930. a. Markide sisuks on misjoniõde ja pärismaalasest laps, arstiline kõnetund, esmasabipunkt, puhkekodu, hospital, operatsioonituba, neegrilast kaaluv põetaja ja lapse abistamine.

1933 tuli käibelega samuti Sierra Leones mark, mis kujutab valget ja pärismaalasest õde haigevoodi juures. Joonise tegi fraater F. Melch.

Toodud arstilist tegelust käsitlevaile markidele lisandus 1938 huvitav Hollandi-India seeria misjoni keskbüroo heaks, mis kujutab misjoniõde last abistamas: sõrme köitmas, käsivart lahastamas, kasvajat ravimas, pead köitmas ja imikut vannitamas. Kavandi valmistas fraater Servaas.

Arstilist tegelust käsitlevad margid enamikus taotlevad heategevast sihti, mistõttu neid siis ka müüakse teatud lisamaksuga.

IV. Arstiteaduslike kongresside tähistusmargid.

Postmarkidel on jäädvustatud ka mitmed rahvusvahelised arstiteaduslikud kongressid.

Esimene seesugune mark ilmus Brasiilias 1909. a. seal toimunud Pan-Ameerika arstide kongressi tähistamiseks. Margil on toodud naise kuju, mida ümbritsevad kuue silmapaistva ameeriklase näopildid, nende seas George Washington, Simón Bolívar, Miguel Hidalgo. Kavandi valmistas H. Bernardelli.

Brasiilias, Rio de Janeiros, toimus 1935 ka III Pan-Ameerika Punase Risti kongress, mille puhul lasti käibele seeria marke Punase Risti õe ja haavatud sõduri kujutisega.

Egiptuses toimunud meditsiinilisist kongressist on kolme puhul valmistatud vastavad heliogravüürtehnikas tähistusmargid. Jäädvustatud markidel on I troopihügieeni kongress Kairos 1928, XV oftalmoloogia kongress 1937 ja rahvusvaheline leep prakongress Kairos 1938. I troopihügieeni kongressi puhul ilmusid käibele margid Egiptuse ravijumala Imhotepi ja Mohamed Ali Pasha kujundiga, XV oftalmoloogia kongressi puhul margid püha silma (*udjat*) kujutisega, mis esitatud Tutanchamoni hauakambris leitud kuldse, lapislasuulemailiga amuleti järgi. Margi joonisel leiduvad veel Ülem- ja Alam-Egiptuse jumalannad (*Nekhbet*-raisakotkas ja *Utjit*-uss).

Leep prakongressi puhul ilmunud marke ilustab Lõuna-Aasiast pärinev *Hydnocarpus Gärtn.* õites oks. *Hydnocarpus anthelminthica* seemneist teatavasti saadakse *ol. Gynocardii*, mida peetakse tõhusaks ravivahendiks leep ra vastu. Erimargid heliogravüürtehnikas mitmesuguste kujunditega andis välja 1932 ka Rumeenia IX rahvusvahelise arstiteaduse ajaloo kongressi puhul Bukarestis.

I rahvusvahelise elektro- ja raadiumi-bioloogia kongressi puhul 1934 jäädvustas Itaalia postmarkidel oma suure füüsiku Luigi Galvani.

1936 laskis M e h h i k o käibeale I rahvusliku tööhügieeni ja arstiteaduse kongressi puhul tähistusmargi *Palenque*: ristiga vana indiaani kindlusega Põhja-Chiapas'est. Margile on kolmes reas peale trükitud PRIMER CONGRESO /NAL. DE HIGIENE Y/ MED. DEL TRABAJO.

Oma meditsiinilist kongressi Beirutis tähistas 1938 ka S u u r - L i b a n o n, lastes käibeale seeria erimarke P. M o u r r a n i järgi.

1940 jäädvustas veel A r g e n t i i n a I rahvakorterite kongressi Buenos-Aireses, lastes müügile kivitrukis margi maja ja perekonna kujutisega.

V. T u b e r k u l o o s i m a r g i d.

Mitmed riigid on lasknud käibeale ka nn. tuberkuloosimarke, millede müügist saadud lisamaks kasutatakse võitluseks tuberkuloosi vastu. Mõnedelt markidelt pole isegi näha milliseks otstarbeks lisamaks on määratud. Ei selgita sageli seda otstarvet ka margi kujund. Enamalt jaolt aga leidub markidel siiski tbk.-vastase võitlustöö embleem, kahekordne punane rist.

Kõige enam tbk.-marke on ilmunud B e l g i a s, kus peaaegu iga aasta on lastud käibeale uus seeria.

Esimesed tbk.-margid tulid B e l g i a s müügile 1925. a., kujutades kilpi pealkirjaga *Pro Tuberculatis Belli* M. D r a t z'i joonise järgi. Neile järgnesid seeriad erijoonisega (1926), ehitusmälestistega (1928), maastikega (1929), Belgia vanade lossidega (1930), kuninganna Elisabethi näopildiga (1931), Waterlow juures asuva *Hulpe* sanatooriumi kujutisega naistbk.-haigete tarvis (1932) ja mõistukujuga: usaldus võitluse tbk. vastu (1933). Neile markidele lisandub J. T h i r i a r'i kavandi järgi 1934 müügile lastud seeria allegoorilise rüütli kujutisega, kelle kilpi ilustab kahekordne punane rist. Järgnevad margid postitõlla ja kuninganna Astridi näopildiga (1935), kroonprints Baudouin'i (1936), printsess Josephine Charlotte'i (1937) ja Liège'i printsi Alberti (1938) näopiltidega. 1939 lisandusid neile markidele

veel margid Belgia kirikute ja kahekordse punase ristiga heliogravüürtehnikas.

D a n z i g i s ilmus müügile 1921 seal korraldatud tuberkuloosinädala puhul mark, millel kujutatud lohe surmamine Püha Georgiuse poolt. Kavandi valmistas E. H e l l i n g r a t h Danzigist.

L ä t i s tulid käibeale tbk.-margid 1930. ja 1931. a. mitmesuguste kujutistega (kahekordne punane rist, lootuse allegooria ühes kahekordse punase ristiga, Janis T s c h a k s t e ja Alberts K v i e s i s ' e näopildid, valgelilled jne.). A p i n s c h ' i , K r a u s e ja V i d b o r g ' i kavandite järgi.

Lätile järgnes 1933. a. ka E e s t i , lastes müügile margid halastajaõe ja tbk.-haige naise, Taagepera sanatooriumi ja valgelille ning kahekordse punase risti kujutistega. Kavandid valmistas J. B r e i b e r g .

Tuberkuloosimargina lisamaksuga tbk.-vastase võitluse heaks tuli H o l l a n d i s 1934 käibeale leinamark kuninganna ema Emma surma puhul selle näopildiga W. J. R o z e n d a a l ' i kavandi rakenduses.

Tuberkuloosimarke laskis müügile 1937 ka H i s p a a n i a , kasutades erijoonist. Neile lisandus 1938 veel mark kahekordse punase ristiga ja sanatooriumi kujutisega tagapõhjal. Viimase margi kavandi valmistas Martinez B a l d r i e k . Samal 1938. a. lasti K r e e k a s käibeale mark numbrijoonisega, mis oli määratud võitluseks tbk. vastu posti- ja telegraafi ametkonna hulgas.

Euroopaväliseist riikidest laskis käibeale tbk.-margi 1929. a. U u s - M e r e m a a halastajaõe kujundi ja pealkirjaga: *HELP STAMP OUT TUBERKULOSIS*. Sellele järgnes 1934. a. teine mark *New Zealand Health Department* tuberkuloosete laste kodu heaks ristirüütli kujuga hobusel ja lipuga, millel lugeda pealkiri *Health*. Kavandi tegi S. J. B e r r y . Tuberkuloosimargi laskis 1939 müügile ka K u u b a , esitades kätel hoitavat last.

VI. Vähi margid.

Marke, mille müügist saadud lisamaks kasutati võitluseks vähi vastu, on ilmunud vähe. 1925 tuli käibele seeria marke halastajaõe ja haige kujundiga Luksenburgis, kusjuures lisamaksust saadud summa kasutati nii vähi- kui ka tbk.-vastaseks võitluseks. Markide kavandi valmistas Pierre Blanc. Mõned aastad hiljem 1939 lasti müügile Taanis P. Pedersen'i kavandi järgi margid, millele lisatulu oli määratud vähktõve vastu võitlemise seltsi tarvis. Margid kujutasid krooni ja keppi selle ümber keerdunud usiga. Lisaks neile ilmus Prantsusmaal 1938 samal aastal 23.—30. nov. peetud rahvusvahelise vähi vastu võitlemise nädala puhul lisamaksuga mark Pierre ja Marie Curie näo-piltidega, kes avastasid raadiumi ja polooniumi. Sama margiga tähistati ka raadiumi avastamise 40. aastapäeva. Kavandi valmistas J. de la Nézière.

VII. Punase Risti margid.

Punase Risti marke, sihiga propageerida Punase Risti ideed, on käibele lasknud väga paljud riigid ja nende arv on üsna suur. Punase Risti markidelt võetav lisamaks on oluliselt kaasa aidanud Punase Risti poolt teostatud ülesandeile.

Vanimaid Punase Risti marke on müügile lastud Portugalis 1889/1914, kujutades punast risti valgel kilbil. Mitmesuguste joonistega Punase Risti marke on müügile lastud Portugalis ka hiljem 1926—1936, iga aasta üks seeria. 1939 jäädvustas Portugal sealse Punase Risti esimesed neli presidenti: Gomes'i, Baldy, Palmeirim'i ja de Sousa Pinto. Portugalile järgnes 1914 Prantsusmaa, lastes käibele Punase Risti margid naiskõlvaja kujutisega. Sama motiivi kasutas 1915 ka prantsuse post Marokos. Muidu olid Marokos 1914 ja 1915 Punase Risti markidena käibel kursseerivad margid vastava pealetrükiga. Prantsuse asumaadest omas Indohina 1914—1918 Punase Risti marke pärismaalaste kujutistega J. Puyplat'i kavandi järgi, Okeania 1915—16 mitmesuguste joonis-

tega marke, *Madagaskar* 1915 maastikku kujutavat marki *L. Dumoulin*'i kavandi järgi, *Kesk-Kongo* 1916 jaaguari kujuga marke, millist motiivi kasutas 1916 ja 1919 ka *Oubangui-Charit-Chad*. Teistest Prantsuse asumaadest kursseeris *Senegalis* 1915 ja 1918 Punase Risti mark pärismaalaste rühma pildiga (kavand: *J. de la Nézière*) ja *Tuneesias* 1915 araablasi ja prantslast adra juures kujutav mark (kavand: *L. Dumoulin*). Ülem-senegal-*Nigeris* (*Haut Sénégal et Niger*) lasti käibe-le 1916 Punase Risti mark kindral *Faidherbe*'i näopildiga, kuna *Réunion*'i saarel kursseerisid Punase Risti markidena margid saare maakaardiga. Viimaste markide kavandid valmistas *A. Chauvet*. Siinkohal olgu mainitud ka veel Prantsusmaa kontsessiooniala *Compagnie de Mozambique*, kus 1917 tulid käibe-le Punase Risti margid vapikujutisega. Kõik mainitud margid on varustatud punase risti ja lisamaksu suuruse pealetrükiga. 1915 ilmusid Punase Risti margid ka *Martinique*'il, esitades pärismaisi elupilte. Kavandid tegi *L. Colmet-Daage*. Samal aastal 1915 lasti käibe-le Punase Risti mark ka *Elevandiluurannikul* (*Côte d'Ivoire*), mis esitab paadi randumist *J. de la Nézière*'i kavandi järgi.

Üheaegselt esimeste Prantsusmaa Punase Risti markidega lasti välja 1914 Punase Risti mark ka *Monako*s vürst *Albert I* näopildiga. Sellele margile järgnes 1940 ulatuslik seeria uusi Punase Risti marke *Monako* vaadete ja punase risti märgiga. *Kreekas* kursseerisid 1915/19 margid käest haavatud sõduri ja punase ristiga ning mõnede teiste kujunditega, *Itaalias* 1915 margid, millel kull vapi ja punase ristiga. *Lätis* tulid 1920 müügile prof. *Rich. Sarrinš*'i kava järgi Punase Risti margid allegoorilise erijoonisega. Samal aastal (1920) tulid käibe-le *Eestis* vigastatud sõdurite kujutistega margid *Karl Jürgens*'i kavandi järgi, neile järgnes 1921 seeria halastajaõde ja sõdurit kujutavaid marke. Kavandi valmistas *Karl Triumph*. Uus seeria Punase Risti marke ilmus *Eestis* 1931 kilbi ja samariitlus-

märgi ning tuletorni kujutistega K. T r i u m p h'i kavandite kohaselt.

T a a n i s tuli 1921 käibelega seeria marke taani lossidega. Joonistised tegi V. A n d e r s e n.

S a n M a r i n o s tulid kasutamisele Punase Risti margid 1923 vapi ja teiste kujundeiga prof. E n r i c o F r e d e r i c i kavandi rakenduses. Eriseeria maastikega ilmus 1924 A l b a a n i a s.

H i s p a a n i a s lasti Punase Risti margid müügile 1926. aastal, kujutades kuningat A l f o n s X I I I perekonnaga. Ilustis-pealetrükiga kuninga 25-a. valitsemisjuubeli puhul 1927. a. korraldati sama väljaanne. Punase Risti heaks anti aastail 1926 ja 1927 välja ka virksaadetiste margid samade kujutistega ja ilustis-pealetrükiga (1927. a.) ja seeria lennuposti marke, milledest ühtedel oli toodud vesilennuk *Plus ultra*, mis tollal teostas lennu Palosest Buenos Airesesse, teistel maakaart lennuliiniga Madrid—Manila. 1927. a. väljaanne kandis juubeli-ilustispealetrüki. Hispaania provintsis L u g o's ilmus 1937. a. müügile veel Punase Risti mark inglise risti ja monstrantsiga ning pealkirjaga: *SELLO BENEFICO/PARA EL HOSPITAL DE LA CRUZ ROJA Y EL PATRONATO CATOLICO LUGENSE DE ASISTENCIA SOCIAL*. 1938 ilmus Hispaanias uus seeria Punase Risti marke, kujutades haavatut kandvaid sõdureid.

1926 lasti ka T ü r g i s käibelega Punase Risti mark halastajaõe ja seotud peaga sõduriga.

Hollandis lasti käibelega 1927 Hollandi Punase Risti 60-a. juubeli puhul E. R e i t s m a - V a l e n ç a, Debora D u y v i s'i ja L i o n C a c h e t kavandite järgi seeria Punase Risti marke W i l h e l m I I I, prints H e i n r i c h'i, kuninganna W i l h e l m i n a, kuninganna E m m a ja punase risti kujunditega.

Esimesed Punase Risti margid S o o m e s ilmusid 1930. a. mitmesuguste kujutistega. Neile järgnesid seeriad Soome kirikute ja lossidega (1931), Helsingi vaateiga (1932), tuntud Soome piiskoppidega (1933), kuulsate sõjakangelas-

tega XVII sajandist (1934), silmapaistvate õpetlastega XVIII sajandi lõpust (1935), soome ajalooliste isikutega (1936), kujutistega soome meriväe ajaloost (1937) ja soome nelja seisuse kõnelejatega riigipäeval 1863 (1938). Uus järjekordne seeria Punase Risti marke ilmus Soomes Punase Risti asutamise 75. tähistusaasta puhul 1939 pealkirjaga *Convention Genève 1864—1939*, kujutades Solferino lahinguvälja kohta.

Solferino lahing, mis toimus 24. juunil 1859, oli verisemaid samal aastal Põhja-Itaalias puhkenud sardiinlaste ja prantslaste sõjas austerlaste vastu. See lahing mõjus äärmiselt rusuvalt ja masendavalt Henri Dunant'isse, *Société Genévoise d'utilité publique* liikmesse, kes sõja puhkemisel oli rutanud vaenuväljale õilsa sihiga abistada ja kergendada haavatute saatust. Jõudnud veendumusele haavatute organiseeritud abistamise ja nende saatuse kergendamise ning parandamise vajaduses, pöördus ta vastava üleskutsega kogu tsiviliseeritud maailma poole, mille tulemusena sõlmiti 1864 Genfi konventsioon. Dunant'ise aga kujunes seega Punase Risti mõtte algatajaks ning õhutajaks.

Solferino-markidele järgnes 1940 seeria soome sõjaväe kujutistega sajandite vältel. Joonised seeriaile 1930—1933 valmistas Eric O. W. Ehrström, seeriaile 1934—1940 Signe Hammarstén-Jannsen.

Henri Dunant'i jäädvustas Punase Risti 75-a. juubeli puhul ka Belgia, lastes 1939 müügile seeria Punase Risti marke, millel peale Punase Risti mõtte algataja on toodud veel kuninglik perekond, kuninganna Astrid ja kuninganna Elisabet, keda kujutatakse haigevoodi juures. Jäädvustatud on selles seeriäs ka Florence Nightingale (1820—1910), Krimmi sõja (1853—1856) kangelane, kes eeskujuliku ja vilunud haigepõetajana organiseeris Krimmi sõja vabatahtlikku haavatute abistamist, ühtlasi seda reformeerides ja teedrajavalt teotsedes naiste haigepõetustööle rakendamise alal.

Jugoslaavias tulid Punase Risti margid müügile 1933, kujutades punast risti erijoonise keskel. Neile lisandus 1936 Serbia Punase Risti 60-a. juubeli puhul mark esimese

Punase Risti eesistuja, endise peaministri dr. Vladan Djordjević'i näopildiga ja margid hiljutise eesistuja, printsregent Paul'i näopildiga. 1938. a. ilmunud mark kujutab haavatut abistavat naist Kossovo väljal, kus 1389 Türgi sultan Murad I lõi Serbia kuninga Lazari vägesid, hävitades seega serblaste iseseisvuse.

Punase Risti 75-a. tegevust tähistas 1939. a. ka Prantsusmaa, lastes André Spitz'i kavandi kohaselt käibelega margi halastajaõe kujutisega. Temale järgnes Helveetsia samal aastal, tuues margil Genfi vaate (Genfi konventsioon) A. Versin'i rakenduses. 1940 ilmus Helveetsias veel uus seeria Punase Risti marke mitmesuguste kujutistega C. Linger'i, B. Reber'i ja Ch. L'Eplattenier'i kavandite järgi.

Teistest Euroopa riikidest lasti müügile Punase Risti marke 1939 veel Taanis kuninganna Alexandrine näopildiga J. Britze uurendi järgi.

Euroopaväliseist maadest, kaasa arvamata Prantsuse asumaad, ilmusid vanimad Punase Risti margid käibelega Grenada (Lääne-India) 1914/15 ristimärgiga keskväljal ja Libeerias 1915. a. erijoonisega. Libeeriale järgnesid Trinidad ja Tobago (Lääne-India) 1915 ja 1916 istuva Britannia kujundiga, Uus-Kaledoonia 1915 ja 1917 peamiselt „kagu“ (*Rhinochetus jubatus Verreaux*), Uus-Kaledoonia linnuriigi omapärase esindaja kujutisega H. Vollet' joonise rakenduses, Jamaica 1915—1917 erijoonisega, Põhja-Borneo 1916 omamaaliste esitustega ja Malta-ristiga, Bahama-saared 1917 eri pildiga, Lourenzo Marques (Mozambique) Ida-Aafrikas 1918 sirbiga viljaniitjaga ja Mehhiko 1919 F. J. Madero jt. näopiltidega F. Fernandez'i kavandi järgi.

1922 laskis müügile Punase Risti margi Costa Rica Mauro Fernandez'i näopildiga, millele järgnes 1935 teine mark Costa Rica Punase Risti 50-a. juubeli puhul Punase Risti õe kujutisega altari ees. 1922 ilmusid Punase Risti margid ka Paraguay's erijoonisega. Neile lisandus uus

väljaanne 1930 õe kujutisega ja 1932 mark Punase Risti valitsushoonega. Viimase margi kavandi valmistas Carlos Rochóll.

Ameerika-Ühendriikides lasti käibele 1931 Ameerika Punase Risti 50-a. tegevuse (1881—1931) juubeli puhul eritähistusmark allegoorilise kujundiga: maakera ja halastajaõe figuur. Erijoonisega Punase Risti margid ilmusid 1932 samuti Dominikaani vabariigis. Samal aastal (1932) võeti tarvitusele Punase Risti mark ka Uus-Meremaal Hügüeia kujuga W. J. Cooch'i ja R. E. Tripe'i kavandi rakenduses. Sellele margile järgnes 1933 uus mark allegoorilise esitusega: tee tervisele laste tervisekaitse heaks. Kavandi tegi S. J. Berry. Viimase joonise kohaselt ilmus 1936 ka veel Punase Risti mark lapse peaga.

Jaapan laskis 1934. a. XI rahvusvahelise Punase Risti konverentsi puhul Tokios käibele tähistusmargid Jaapani Punase Risti peavalitsuse hoone ja punase risti embleemiga Yutaka Yoshida ja Teizo Kasori jooniste järgi. Punase Risti 75 a. juubeli puhul ilmusid 1939 Jaapanis veel margid Jaapani Punase Risti asutaja viscount Tsunetami Sano näopildiga ja allegoorsete kujutistega. Kavandid valmistas Teizo Kasori. Erimargiga halastajaõe ja punase risti kujunditega tähistas oma Punase Risti asutamispäeva 1935 Kolumbia. Sellele lisaks ilmus 1937. a. postmark ema ja lapsega, mis oli käibel Punase Risti nädala puhul 24.—30. maini.

Abessiinias ilmus 1936 seeria Punase Risti marke keiser Haylé Selassié I, keisrinna Menen'i ja Menelik II mälestussamba kujutisega.

VIII. Lastekaitsemargid.

Lastekaitsemarke, mis lasti müügile vastava lisamaksuga lastekaitse heaks, on ilmunud mitmetes riikides. Nende eesotsas sammub Helveetsia, kus 1913 ja 1915—1936 on iga aasta ilmunud vastav seeria marke sealse lastekaitseasutuse *Pro Juventute* kasuks. Nende markide eelkäijaks olid

juba 1912 trükitud margid lasterühmaga, millel aga puudus frankatuuriväärtus, kuna neid müüdi vaid lisamarkidena võitluseks lastetbk. vastu. Esimesed *Pro Juventute*-margid ilmusid 1913. a., kujutades allegoorselt naisena Helvetiat Matterhorniga tagapõhjal. Neile järgnesid siis seeriad: 1915—1917 — rahvariided Wilhelm B a l m e r'i kavandi järgi, 1918—1926 — kantonite vapid Rudolf M ü n g e r'i kavandite järgi, 1927 laste kujutused ja P e s t a l o z z'i pilt sügavtrüki ning heliogravüürtehnikas, 1928 — kantonite vapid, 1929 — maastikud heliogravüürena ja rahusobitaja Nikolaus v o n d e r F l ü e (1417—1487) Antonius S t o c k m a n n'i järgi, 1930 kantonite vapid P. B o e s c h'i kavandite rakenduses, 1931 — maastikud (kavandid: Eugen J o r d i), 1932 — mitmesuguste spordiharude esitused (kavandid: H. B. W i e l a n d). 1933—1936 rahvariided Jules C o u r v o i s i e r'i käsitluses (sellesse seeriasse kuulus ka mark (1936) laulu „Kuldne õhtupäike“ looja Hans Georg N ä g e l i (1773—1835) näopildiga Karl B i c k e l'i kavandi järgi) ja 1937 — lapsepad kujutavad ja mõned margid kindral H. D u f o u r'i ja Nikolaus v. d. F l ü e näopiltidega Karl B i c k e l'i ja Karl L i n e r'i käsituses. Toodud markidele lisandusid veel 1938 seeria šveitsi luuletaja ja maaliija Salomon G e s s n e r'i (1730—1788) näopildi ja tütarlaste peadega, K. B i c k e l'i, K. L i n e r'i ja Hans Z a n g g'i kavandite rakenduses ja 1939 seeria kindral Hans H e r z o g'i näopildi (K. B i c k e l'i kavand) ja rahvariiete kujutusega (J. C o u r v o i s i e r'i heliogravüür). Lastekaitse heaks ilmus Helveetsias 1928 ka üks mark Henri D u n a n t'i näopildiga.

Rohkesti lastekaitsemarke pealetrükiga *Voor het Kind* on ilmunud H o l l a n d i s, seeriates 1928—1937. Seeria aastast 1928 toob muuseas teiste hollandi õpetlaste hulgas ka H. B o e r h a a v e'i, Jan S l u y t e r'si käsitluses. Järgnevad seeriad: 1929 — laps delfiinil (kavand: H. H. K a m e r l i n g h O n n e s), 1930 — laps neljal aastaajal (kavand: André v a n d e r V o s s e n), 1931 — haiglaste laste kujutised (kavand: H. K i l j a n t e V o o r b u r g), 1932 — laste pead (kavand: H.

Levigne), 1933 — laps jõulutähega (J. Sjollema), 1934 — tütarlaps nukuga (Aart van Dobbenburgh), 1935—tütarlaps puult õuna võtmas (H. A. Henriët), 1936—ingel postisarvega (J. Sjollema), 1937 — naerev poiss Frans Hals'i järgi (umbes 1580—1666) (joonis: Pijke Koch), 1938 — puu-puhkpilli (šalmeid) mängiv laps (Pam. G. Rueter) ja 1939 — laps küllussarvega (Enschedé en Zonen).

Türgis lasti lastekaitsemargid esmakordselt müügile 1929, kujutades poissi mererannal. Neile markidele järgnesid 1932, 1933 ja 1936 uued seeriad, käsitledes viieharulist punast tähte valge poolkuuga, mida lapsed kannavad kätel.

Leedus tulid lastekaitsemargid müügile seltsi *Lietuvas Veikas* (Leedu laps) heaks 1932. a., käsitledes A. Varna'se kavandi kohaselt esitusi leedu ajaloost. Samade motiividega lastekaitsemargid ilmusid ka lennupostmarkidena. 1933. a. ilmunud uus lastekaitsemarkide seeria Zemaiti'se kavandi järgi käsitles motiive nagu ema lapsega, lugev laps, ehitav laps, leedu talunaine vokiga ja tema kõrval lugev laps. Lastekaitse heaks lasti 1933 käibele ka lennupostmarkide seeria tähtsamate leedu tegelaste näopiltidega, mille kavandid valmistas samuti Zemaitis.

Jugoslaavias ilmus lastekaitsemarke: 1936 (kuninganna-lesk Maria näopilt), 1937 (kuningas Peeter ja tema vend) ja 1938 (lastepead). Margid kannavad pealkirja: ZANAŠU DECU (meie laste heaks). 1938 ilmus uues väljaandes veel teine seeria lastekaitsemarke pealetrükiga *SALVATE/PARVULOS* (=aidake väikesi). 1939 ja 1940 müügile lastud lastekaitsemargid kandsid mitmesuguseid lastekujutusi.

Endises Tšehhoslovakkias on ilmunud vaid üks seeria lastekaitsemarke, 1936. a., käsitledes Josef Mánese astronoomilise kella motiive Praha raekojalt. Uurendi valmistas Bohumil Heinz.

Prantsusmaa on välja lasknud ainult ühe lastekaitsemargi *Société de prophylaxie sanitaire et normale* heaks

aastal 1937. Mark kujutab ema (=Prantsusmaad) lapsega ja kannab pealkirja *Pour sauver la race*. Võitluseks sündimuse vähenemise vastu tulid André Spitz'i kavandi kohaselt 1939 müügile veel 2 marki, kujutades ema lastega. Margid kandsid pealetükki *Pour la Natalité*.

Lisaks mainitud markidele lasti veel 1939 Norras lastekaitsefondi *Droming Mauds Hilpefond* heaks käibele leinamargid kuninganna Maud'i näopildiga († 1939) Erich Moestue heliograviüüri rakenduses.

Euroopaväliseist maadest omavad lastekaitsemarke Peruu, Hollandi asumaa Suriname ja Uus-Meremaa. Peruus ilmusid lastekaitsemargid 1930. a. VI Pan-Ameerika lastekaitse kongressi puhul, tuues mitmesuguseid motiive.

Suriname'i margid kujutavad pärismaalasest puuvilla-naistöolist lapsega käel (1931) ja abistavate kätega hoitud last (1936). Esimese kavandi valmistas André van der Vossen, teise — Aart van Dobbenburgh.

Uus-Meremaa margid anti välja laste puhkekodude heaks 1935. ja 1937. a. Mark aastast 1935 kujutab S. Hall'i loodud joonistust: „Õhkkümbelus tervise võtmena“, mark aastast 1937 ronivat poissi G. Bull'i ja J. Berry käsitluses. Samaks otstarbeks ilmus 1939 veel uus mark palli mängivate laste kujutisega, mille kavandi valmistas S. Hall.

Lastekaitsemargid laskis 1940. a. käibele ka Brasiilia. Nende motiivideks olid: kolm tarka hommikumaalt, laps ja ingel, laps ja lõunarist ning ema ja laps.

IX. Mitmesugused margid.

Mitmesuguste markide hulka võib rühmitada need, mis ühtegi teise rühma ei sobi, küll aga pakuvad meditsiiniliselt huvi.

Siia kuuluvad eeskätt Kreeka margid Hügieia kujutisega aastast 1934 ja 1935, St. Helena mark aastast 1934 James'i oru ja *Longwood Hous'i*, Napoleoni surimaja, vaatega ja Portugali, Lissaboni ja Oporto meditsiiniliste akadeemiate 100-a. juubeli puhul käibele lastud tähistusmark, mis kujutab

allegooriliselt arstiteadust Asklepiose kepina vaagna ja ussiga. Viimase joonise valmistas Duarte de Almeida.

Mainimist väärivad ka Itaalia margid aastast 1937 imiku kujutisega ühe Andrea della Robbia majoolika järgi *Spedale degli Innocenti* leidlastemajast Firenzes.

Rootsis leidis markidel jäädvustamist 1938 Emanuel Swedenborg (1688—1772), õpetlane ja teosoof, kes oma loodusfilosoofilisi ideesid ka inimesele üle kandis, ja kuninganna Kristine, kes pani aluse rootsiaegse Tartu Ülikooli raamatukogule, kinkides ülikoolile kogu teaduslikke raamatuid, millede hulgas olnud ka arstiteaduslikke teoseid.

Swedenborg'i markide joonise valmistas Torsten Schonberg Per Krafft Vanema (1724—1793) maalitud Swedenborg'i portree järgi Gripsholmi muuseumis, kuninganna näopildiga margi kavandi — prof. Olle Hjortzberg.

Katoliku nunna-haigepöetaja ja protestantliku diakonissi kujud tõi oma markidel 1935 Helveetsia. Joonised valmistas Karl Bickel.

Euroopaväliseist riikidest jäädvustasid oma markidel 1924/25 San Salvador perubalsami puu (*Myroxylon Pereirae*) ja 1935 perupalsamipõimu. Kakaovilja esitas 1930 Ecuador, ja kakaopuu (*Theobroma Cacao*) oksa ühes viljaga tõi 1937 Costa Rica.

*

Toodud meditsiinilised margid pole loomulikult esitatud täiesti lünkadeta, sest mõnede kohta on andmed puudulikud, ¹⁾ kuid loetletudki markidest jätkub, et saada kujutlust, kuivõrd arstiteadus ja arstindus on kajastunud ning jäädvustust leidnud üksikute maade postmarkidel, osutades väärilist tunnustust arstiteaduse silmapaistvamaile esindajaile

¹⁾ Andmed esitatud markide kohta on võetud tuntud markide kataloogist: Michel Briefmarkenkatalog 1939 ja 1940. Europa — Übersee. Leipzig (1938, 1939).

ja arstiteaduse ning arstinduse tegelikule tööle ja saavutustele.

*

Saksa *Staatliche Medico-Historische Sammlung* Berliinis pöördus 1940. a. [Z. ärztl. Fortbildung 37, 186, (1940)] üleskutsega saksa arstide poole, kas leiduks nende hulgas keegi, kes võtaks selleks määratud riiklike summadega koostada Riiklike Mediko-historiliste Kogude tarvis meditsiiniliste postmarkide kogu. Seega on Suur-Saksa riik osutanud mõistvat tähelepanu meditsiiniliste margikogude loomise vajadusele, vääriliselt tunnustades säärase kogu kultuuri- ja meditsiiniajaloolist tähtsust.

Meil Eestis pani meditsiiniliste postmarkide kogule aluse nende ridade kirjutaja juba 1938. aastal.

Deutsches Referat.

HERBERT NORMANN: Über Heilkunde auf Briefmarken.

In Verlaufe der letzten Jahrzehnte, teils aber auch schon früher, haben viele Staaten und Länder in anerkennender Weise auf ihren Briefmarken grosse Ärzte, Personen, die in mehr oder weniger enger Verbindung mit der Heilkunde gestanden haben, Lehr- und Heilanstalten, Sanatorien und andere ähnliche Institutionen und ärztliches Leben in mannigfaltiger Gestaltung zur Darstellung gebracht.

Diese ärztlichen Briefmarken lassen sich in 9 Gruppen einteilen: I. Briefmarken mit Porträts von Ärzten und Personen, die in mehr oder weniger enger Verbindung mit der Heilkunde gestanden haben. II. Ärztliche Institutionen (Lehr- und Heilanstalten, Sanatorien, Erholungsheime). III. Ärztliches Leben und Tun. IV. Marken anlässlich ärztlicher Kongresse. V. Tuberkulose-Briefmarken. VI. Krebs-Briefmarken. VII. Rote-Kreuz-Marken. VIII. Kinderschutz-Marken und IX. Diverse Marken.

Von grossen Ärzten und der Heilkunde nahestehenden Personen haben auf Briefmarken Darstellung gefunden: Louis Pasteur und Claude Bernard (Frankreich), Hermann Boerhaave, Franz C. Donders, Franz de le Boë (Sylvius) (Holland), Ignaz Semmelweis (Ungarn), Albrecht v. Haller (Schweiz), Santi-

ago Ramón y Cajal (Spanien), Gerhard van Swieten, Leopold v. Auenbrugger, Karl v. Rokitansky, Joseph Skoda, Ferdinand v. Hebra, Ferdinand v. Arlt, Josef Hyrtl, Theodor Billroth und Theodor Meynert (chem. Österreich), Friedrich R. Faehlmann und Friedrich R. Kreutzwald (Estland), Johann Gregor Mendel, Robert Koch und Konrad Wilhelm Röntgen (Danzig), Carlos J. Finlay (Cuba) und andere.

Anlässlich des 100-jährigen Jubiläums der Briefmarke (1840—1940) finden die ärztlichen Marken verschiedener Staaten und Länder eingehende Besprechung.

Eine Sammlung ärztlicher Briefmarken begründete in Estland Verfasser im Jahre 1938.

